

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของการวิจัย

ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกองค์การอนามัยโลก ได้รับมติในการประชุมสมัชชาอนามัยโลกสมัยที่ 30 ปีพุทธศักราช 2521 ที่เมืองอัลมาอาต้า รัฐอุซเบคิสถาน สหภาพโซเวียต มีมติให้ "สุขภาพดีถ้วนหน้าในปี 2543" เป็นเป้าหมายหลัก รัฐบาลได้ระบุงานสาธารณสุขมูลฐานเป็นกลวิธีหลักที่สำคัญที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมาย โดยผสมผสานงานสาธารณสุขมูลฐานไปเข้ากับงานพัฒนาทุกสาขารวมทั้งสถานศึกษาต่าง ๆ ก็ได้ดำเนินการให้การสนับสนุนร่วมมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ซึ่งรัฐบาลไทยถือเป็นนโยบายเร่งรัดเพื่อพัฒนาชนบทโดยเร่งด่วน อันจะทำให้ประชาชนชนบทส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งด้อยการศึกษา ฐานะยากจน มีสถานภาพทางสุขภาพต่ำ ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน ในส่วนของงานสาธารณสุขมูลฐาน นอกจากจะให้บริการทางด้านสุขภาพอนามัยที่ถูกต้องแล้ว ยังมีความสำคัญในการให้การศึกษศึกษาในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้มีความเข้าใจ และมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ในเรื่องสุขภาพอนามัยทั้งอนามัยส่วนบุคคลและชุมชน เนื่องด้วยสุขภาพอนามัยนั้น เป็นเรื่องที่บุคคลควรรับรู้ควรเข้าใจเพื่อให้พฤติกรรมทางสุขภาพอนามัยที่ถูกต้อง เหมาะสม

งานสาธารณสุขมูลฐาน พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการถึงแม้ว่าจะใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการดำเนินงานและจัดกิจกรรมในด้านส่งเสริมสุขภาพเพื่อจะให้บรรลุเป้าหมายก็ตาม แต่ในบางเรื่อง เช่น พฤติกรรมในด้านการรักษาตนเอง ยังเป็นที่นิยมอยู่มากโดยเฉพาะประชาชนในชนบท เนื่องจากงานสาธารณสุขมูลฐานยังไม่สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง ชาวชนบทส่วนใหญ่ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ มีรายได้น้อยและไม่สามารถจะเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลของรัฐได้ เขาจึงหันไปรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร โดยหมอมแผนโบราณที่มีอยู่ในหมู่บ้านท้องถิ่นของตนเอง

"หมอแผนโบราณมีคู่กับสังคมไทยมานานแล้ว ประชาชนจึงมีความผูกพันกับหมอแผนโบราณอยู่เสมอ" ยิ่งในชุมชนที่อยู่ห่างไกลหรือการติดต่อคมนาคมกับชุมชนภายนอกลำบาก แต่สามารถดูแลสุขภาพอนามัยของตนได้ โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยซึ่งมีอยู่มากในภาคเหนือ เช่น ไทยลื้อ ที่สามารถดูแลสุขภาพอนามัยของตนได้ดี ทั้งที่การแพทย์แผนปัจจุบันได้รับการยอมรับแต่ไม่สามารถให้บริการได้เต็มที่ ทำให้การรักษาแผนโบราณกลับเข้ามามีบทบาท จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษา โดยเฉพาะในส่วนของ การถ่ายทอดความรู้ รูปแบบการปรับปรุง และวิธีการส่งเสริมการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร ตลอดจนการยอมรับของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้การรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพรชาวไทยลื้อ
2. เพื่อศึกษาการยอมรับการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงกระบวนการเรียนรู้การถ่ายทอดความรู้การรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพรของชาวไทยลื้อ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาการรักษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ
2. ทราบถึงบริบทต่าง ๆ ทางด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชาวไทยลื้อ ที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้และการแสดงพฤติกรรมการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร
3. ทราบถึงรูปแบบการปรับปรุงและวิธีการส่งเสริมการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร
4. ความรู้ที่ได้ทั้งกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ รูปแบบและวิธีการส่งเสริมสามารถนำมาประยุกต์และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนลดจนปรับกลยุทธ์ทางการศึกษานอกระบบ โดยเฉพาะชาวไทยลื้อ
5. ทราบถึงการยอมรับการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพรของชาวไทยลื้อ

ขอบเขตในการทำการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่

พื้นที่ศึกษาได้ทำการศึกษากับชนกลุ่มน้อย "ไทยลื้อ" ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีขนาดใหญ่ มีลักษณะพิเศษในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม คือชาวไทยลื้อที่หมู่บ้านแม่สาบ หมู่ที่ 1 ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชุมชนไทยลื้อที่ติดต่อกับสื่อสารกับชุมชนภายนอกได้ไม่สะดวก เนื่องจากอำเภอสะเมิงเป็นอำเภอรอบนอกและหมู่บ้านแม่สาบเอง อยู่ห่างจากตัวอำเภอสะเมิงออกไป ชาวบ้านจึงต้องมีการปรับตัวดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน ในด้านการสาธารณสุขและการรักษาพยาบาลต้องอาศัยหมอพื้นบ้านและยาสมุนไพรตลอดมา ผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษาที่หมู่บ้านนี้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 2.1 ศึกษาบริบทต่างๆ ของชุมชนชาวไทยลื้อที่ทำการศึกษา เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ในแง่สังคมวัฒนธรรม ที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้และพฤติกรรมการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร
- 2.2 ศึกษาการถ่ายทอดความรู้ในแง่ของตัวแทนการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาการถ่ายทอดความรู้ทางด้านการรักษาพยาบาล และส่งเสริมสุขภาพและวิธีการถ่ายทอดความรู้
- 2.3 ศึกษาการยอมรับการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร โดยศึกษาจากพฤติกรรมในการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพรเมื่อมีการเจ็บป่วย

นิยามศัพท์เฉพาะ

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง กระบวนการที่จะให้คนเรียนรู้ เพื่อให้รู้จักดูแลรักษาตัวให้ปลอดภัยจากโรคภัยต่าง ๆ

พฤติกรรมการใช้ยา หมายถึง รูปแบบของการรักษาพยาบาลด้วยสมุนไพร เพื่อบำบัดรักษาโรค

ยาสมุนไพร หมายถึง พืชที่ใช้มาทำยาเพื่อการรักษา บำบัด บรรเทาและป้องกันโรคต่าง ๆ

การดูแลสุขภาพของตนเอง หมายถึง การรักษาพยาบาลโรคง่าย ๆ ที่พบมากในท้องถิ่น ซึ่งค่อนข้างมีความปลอดภัยในการใช้

แหล่งที่ให้ข้อมูล หมายถึง บุคคลหรือแหล่งที่มีการให้ข้อมูลข่าวสาร

ข้อมูลข่าวสารด้านยา หมายถึง ข้อมูลใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับชนิด สรรพคุณ วิธีใช้และ
รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับยาสมุนไพรตัวนั้น ๆ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University